

**SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA GENEL
MÜDÜRLÜĞÜ’NÜN SOSYAL YARDIM VE PROJE DESTEK
FAALİYETLERİNİN ETKİ ANALİZİ ARAŞTIRMASI ÇALIŞTAY
RAPORU
(22-23 Temmuz 2008)**

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü’nün (SYDGM) sosyal yardım ve proje desteklerinin fayda sahipleri üzerindeki etkisinin araştırılarak Genel Müdürlüğün faaliyetlerinin yoksulluğun azaltılmasında ne derece etkili olduğunun belirlenmesi, bu faaliyetlerin yoksullukla mücadele konusundaki mevcut hizmetlerinin daha etkin hale getirilmesi için yeni stratejiler ve politikalar oluşturulması ve yapılan ayni ve nakdi yardım türlerinden hangisinin yoksullukla mücadele konusunda daha etkin olduğunun bilimsel olarak araştırılması amacıyla, Haziran-Aralık 2007 tarihleri arasında SYDGM İstatistik, Araştırma ve Tanıtım Dairesi Başkanlığı tarafından “Etki Analizi Araştırması” gerçekleştirilmiştir. Söz konusu araştırmanın sonuçları akademisyenler, STK’ lar ve ilgili kamu kuruluşlarının katılımıyla 22-23 Temmuz 2008 tarihleri arasında Ankara Dedeman Oteli’nde yapılan bir Çalıştay ile ele alınıp değerlendirilmiştir.

Çalıştay, SYDGM çalışanları, Araştırma kapsamında yer alan Ankara’daki SYD Vakfı çalışanları, ilgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, uluslararası örgüt temsilcileri, STK’lar ve akademisyenlerden oluşan yaklaşık 100 kişilik bir katılımcı topluluğu ile gerçekleştirilmiştir.

Gerçekleştirilen atölye çalışmaları sonucunda yoksullukla mücadelede sosyal yardım ve proje desteklerinin Rolü, mevcut sosyal yardım ve proje destekleri ve sosyal yardım uygulamalarının daha etkin hale getirilmesine ilişkin görüş ve öneriler şunlardır:

- Yardımların lütuf değil; hak temelli olarak verilmesi gerektiği; öte yandan Devlet kanalıyla yürütülen sosyal yardımın bir hak olarak verilmesi halinde sosyal yardımların fayda sahipleri üzerinde bir beklenti oluşturarak vatandaşların kolaycılığa alışmasına neden olabileceğinin de göz önünde bulundurulması gerektiği konusunda mutabakata varılmıştır.
- Çalışabilenler istihdam piyasasına yönlendirilebilmeli, diğerleri için yardımlara devam edilebilmelidir.
- Etki Analizi çalışmaları kapsamında projeler ve sosyal yardımlar ayrı olarak değerlendirilmelidir.
- Etki değerlendirilmesi çalışmalarında bütçe sınırları mümkün olduğu kadar genişletilmeli ve “*özellikli projeler*” olarak ihale edilmelidir.
- Muhtaçlık kriterleri, yoksulluk ve yoksulluğun düzeyleri konusunda çeşitli tanımların yapıldığı, her tanımın içeriğinin ve niteliğinin birbirinden farklı olduğu belirtilmiştir. SYDGM’ nin kamu adına bu alanda çalışan akademisyenlerle birlikte yoksulluk tanımları ve içerikleri üzerine çalışıp, bundan sonraki çalışmalarda ve özellik TÜİK’ in saha çalışmaları ile yoksulluk göstergelerinde yön gösterici olmasının gereği dile getirilmiştir.
- Sosyal yardım programlarının ve proje desteklerinin tam ve kapsamlı bir tanımla yapılmalıdır.
- Eğitim yardımlarının yoksullukla mücadeledeki önemi göz önünde bulundurularak bu yardımların kapsam ve içeriği genişletilmeli; özellikle eğitim desteği/ŞNT alan aileler için bunları istihdamdan da soğutmayacak gelir desteği uygulamaları gerçekleştirilebilmelidir.
- Yardımların, özellikle ŞNT yardımlarının doğrudan kadınlara yapılması kadınların toplumsal hayata katılımını artırdığı konusunda görüşler öne sürülmüştür. Bu

nedenle özellikle Şartlı Nakit Transferlerinin ailenin yaşam kalitesini artırıcı rolü dikkate alınmalıdır.

- Okul öncesi eğitim programları ŞNT sistemine dahil edilmeli ve bu programlarda eğitim görececek çocuklar için verilen destek miktarı daha yüksek tutulmalıdır.
- Barınma yardımları için yapılacak çalışmalar artırılmalıdır.
- Yardımların şartlı hale getirilmesi için uygun koşullar yaratılmalı. Örneğin, sosyal yardım verildikten sonra kişinin durumu incelenmeli, işe teşvik edilmeli, belirli bir süre sonra vakfa tekrar yardım için geldiğinde durumu tekrar değerlendirilmeli, eğer işe başlama konusunda herhangi bir gelişme yok ise bir sonraki yardım uygulaması biraz daha aralığı uzatılarak verilmeli, böylelikle yapılan yardımın yardım yapılan kişi üretim ve istihdamdan uzaklaştırmaması sağlanmaya çalışılmalıdır.
- Şartlı çalışma projelerinde verilen işler herhangi kurumun görev alanına girmemelidir.
- Yardımlar istihdam piyasasına erişim ve toplum hizmetleri ile entegre hale getirilmeli; tüm sosyal yardım uygulamalarında sosyal rehabilitasyon bütünleştirici bir boyut olarak yer almalıdır.
- Yardımlarda toplumsal dayanışma boyutu da güçlendirilmelidir.
- İş kurma projelerinde diğer kamu kurum ve kuruluşları özellikle mali ve primle ilgili konularda daha esnek davranmaya çalışmalıdır.
- Hane bazlı yardımlarda hane içinde bu yardımlardan yararlanamayan bireyler varsa bu durum göz önünde bulundurularak yardımlar yapılmalı, ayni ve nakdi yardımlarda hane kişi sayısı, kişilerin yaş, cinsiyet, özürlülük gibi sosyo-ekonomik farklılıklar dikkate alınmalıdır.

- Sosyal yardımlarda hem hane hem de bireyin birlikte düşünölmeli; öncelikle yoksul haneye sonra o yoksul hanedeki işsiz bireye ulaşılmalıdır.
- SYD Vakıflarında çalışan personelin gerek nitelik gerekse nicelik anlamında kalitesi ve sayısı artırılmalı. Buna paralel olarak Vakıf personelinin mesleki becerilerinin geliştirilmesi için bu alanda eğitici çalışmalar yapılmalı ve geliştirilmelidir.
- SYD Vakıflarının koordinasyon, rehberlik ve yönlendirme işlevleri güçlendirilmelidir.
- SYD Vakıflarının karar verme mekanizmalarının esnekliği, bu esnekliğin hızlı karar verebilme özelliği göz önünde bulundurularak muhafaza edilmelidir.
- Vakıf binaları hükümet konaklarından bağımsız olarak müstakil yerlere taşınmalıdır.
- SYD Vakıfları arasındaki başarılı uygulamaların paylaşımında eylem araştırması yapılmalı, vakıfların başarılı yardım ve proje destek uygulamalarını içeren deneyimleri sistematize edilerek paylaşılmalıdır.
- Sosyoloji bölümü mezunlarına bir sertifika programı uygulanarak SYD Vakıflarında görev alabilmeleri sağlanmalıdır.
- Sosyal Hizmetlerin müracaat temelli yardım ve koruma sistemi yeniden ele alınmalı, bu yapının daha etkin hale getirilmesi için gerekli olan yasal ve kurumsal düzenlemelere ilişkin çalışmalar yapılmalı; özellikle tespit, inceleme ve izleme çalışmalarına ağarlık verilmelidir.
- Gezici ve geçici tarım işçileri ve bunların aileleri ve çocukları özel itina gösterilmesi gereken kişiler arasında yer almalıdır.

- Sosyal yardım tutarları bölgesel farklılıklar, kırsal - kent ayrımı ve kentler içindeki alanların sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri gibi alanlara göre belirlenebilmelidir.
- Birey ya da haneye verilen sosyal yardım miktarları asgari ücretin belirli bir oranıyla sınırlandırılmalıdır.
- Sosyal yardım alanında faaliyet gösteren birçok kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler ve sivil toplum örgütlerinin var olması ve bu dağılık yapının sosyal yardımlar konusunda kullanılan kaynağın etkin şekilde değerlendirilememesine yol açtığı dile getirilmiştir.
- Sosyal yardım alanında faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların ellerinde çapraz sorgulamalara izin verir nitelikte ve günlük güncelleme yapılabilen ortak bir veri tabanının eksikliğinden bahsedilmiştir.
- Sosyal yardım ve hizmet alanında çalışan kurum ve kuruluşları ile özellikle belediyelerin muhtaçlık kriterleri arasında farklılıklar bulunduğu ve fayda sahipleri belirlenirken standart bir yapı olmadığı dile getirilmiştir. Bu nedenle Bütünleşik sosyal yardım hizmetleri projesinin ilerleyen ayaklarında ortak muhtaçlık kriteri oluşturulması, ortak form kullanılması ve tek nokta merkezleri kurulması konusunda görüş birliğine varılmıştır.
- SYDGM'nin yürüttüğü sosyal yardımlar ve gelir getirici projeler konusunda yeterli seviyede tanıtımın yapılmadığı ortaya konulmuştur.
- Sağlık yardımlarının Sağlık Bakanlığına aktarılarak yıllık bir fon aktarımı ve bu yardımların nakdi olarak yürütülmesi konusunda mutabakata varılmıştır.
- SYD Vakıfları ile SYDGM arasında iletişimi sağlayacak içerisinde Vakıf elemanlarının da bulunduğu iletişim biriminin kurulması gerektiği ifade edilmiş; bu konuda Çağrı Merkezi benzeri bir yapılanmaya gidilebileceği değerlendirilmiştir.

- STK'ların sosyal yardım alanında daha etkin rol oynaması gerektiği; öte yandan ülkemizdeki STK'larda uzmanlaşma olmadığı, bu yüzden STK konusunda seçici olunması gerektiği ifade edilmiştir. Bu anlamda; STK'nın yerel şartları bilmesi gerektiği ve işleyiş konusunda bilgi seviyelerinin artırılması gerektiği üzerinde durulmuştur. İşbirliği yapılacak Vakıflarda; geçmiş faaliyetler, başvuru alan ile ilgili tecrübe ve bilgi düzeyi, yöneticilerinin niteliği ve kalıcılığına dikkat edilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.
- Sosyal hizmetler bakanlığı ya da bu koordinasyonu sağlayacak bir çatı örgüt kurulması ya da SYDGM'nin koordinasyon örgütü rolünü de üstlenmesinin yararlı olacağı dile getirilmiştir.
- Toplum yararına çalışma olanakları iyi incelenmeli angarya gibi onur kırıcı bir biçime dönüştürülmemelidir.
- Sosyal yardım ve proje desteklerinin seçimi ve çeşitlendirilmesinde dezavantajlı grupların öne çıkarılması gerekmektedir. Bu grupların hem iktisadi hem de sosyal hayata kazandırılması bakımından özellikle projeler elzem görünmektedir.